

УДК 336.1

О. О. Корнійчук,

Голова Хмельницької обласної державної адміністрації

В. Ф. Столярів,

д. е. н., професор, позаштатний радник голови Хмельницької ОДА,
перший проректор, Бердянський університет менеджменту і бізнесу

О. В. Шинкарьок,

к. е. н., доцент кафедри обліку і фінансів, Бердянський університет менеджменту і бізнесу;
докторант, Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання
економіки Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТІЙКОГО ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ (ВІД ІДЕЇ ДО ЕКСПЕРИМЕНТУ: Ч. 1 — СТАН І ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ)¹

О. Korniychuk,

Head of Khmelnytsky Region State Administration

V. Stolyarov,

Doctor of Economics, professor, freelance adviser to the chairman of Khmelnytsky ODA;

First Vice-Rector, Berdyansk University of Management and Business

O. Shynkaryuk,

Ph.D., assistant professor of accounting and finance, Berdyansk University of Management and Business; doctoral candidate,
Research Institute Information and Modeling Economic, Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine

FORMATION OF MECHANISM OF STATE REGULATION SUSTAINABLE HUMAN DEVELOPMENT
OF KHMELNYTSKY REGION (FROM IDEA TO EXPERIMENT: PART 1 — STATUS AND PROBLEMS
OF STATE REGULATION)

Наведено індикатори реалізації Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020" та Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. За результатами регіональних консультацій систематизовано пріоритетні Цілі Сталого Розвитку в розрізі України та 10 регіонів на період до 2030 року.

На підставі розкриття інституціонального забезпечення розробки Регіональних стратегій та Планів заходів з їх реалізації визначено порядок і терміни розробки цих документів для Хмельницької області.

Розкрито сутність та зміст базових категорій механізму державного регулювання регіонального людського розвитку: "Матриця природи", "Мистецтво життя", "Розвиток екоспільнот", "Рівень життя", "Стандарт життя", "Якість життя".

Представлено структуру механізму державного регулювання регіонального людського розвитку, яка включає провідні елементи і основні складові, алгоритм функціонування та логічну схему оцінки результативності та ефективності.

The authors presented the indicators of the Strategy implementation of sustainable development "Ukraine-2020" and the State Regional Development Strategy for the period until 2020. Scientists in collaboration with civil servants systematized priority Aims of Sustainable Development in the context of Ukraine as whole and 10 regions for the period until 2030 on the results of regional consultations.

The order and deadlines of the development of Regional strategies and Action plans to their implementation have been identified for Khmelnytsky region based on the disclosure of institutional support for these documents development.

The authors disclosed the nature and content of basic categories of state regulation of regional human development such as "Matrix nature", "Art of Living", "Development of ecological community", "Level of Life", "Standard of Life", "Standard Life", "Quality of life".

The framework of state regulation of regional human development, which includes major elements and main components, the algorithm logic circuit operation and evaluation of effectiveness and efficiency.

Ключові слова: регіональні стратегії, плани заходів, стратегічні індикатори, регіональний людський розвиток, механізм державного регулювання, Цілі Розвитку Тисячоліття, Цілі Сталого Розвитку.

Key words: regional strategies, action plans, strategic indicators, regional human development, mechanism of state regulation, Millennium Development Goals, Sustainable development objectives.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ І ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Метою Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020", яка була схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015, є впровадження в нашій дер-

жаві європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції в світі. Рух уперед у 2015—2016 рр. здійснювався за векторами: розвитку, безпеки, відповідальності і гордості, в рамках яких почали реалізовуватись 62 реформи і програми розвитку держави [1, с. 1].

¹ У порядку обговорення. Див. статтю Шинкарьок О.В. Становлення передумов впровадження державного регулювання регіонального людського розвитку в Україні (від цілей людського розвитку до завдань сталого розвитку) з конкретизацією на прикладі Хмельницької області // Економіка та держава. — Київ, 2016. — № 8 (серпень). — С. 70—78.

Таблиця 1. Стратегічні індикатори реалізації Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020"

№ п/п	Ключові показники
1.	У рейтингу Світового банку «Doing Business» Україна посідає місце серед перших 30 позицій
2.	Кредитний рейтинг України - Рейтинг за зобов'язаннями в іноземній валюті за шкалою рейтингового агентства Standard and poors – становитиме не нижче інвестиційної категорії «BBB»
3.	За глобальним індексом конкурентоспроможності, який розраховує Всесвітній Економічний Форум (WEF), Україна увійде до 40 кращих держав світу
4.	Валовий внутрішній продукт (за паритетом купівельної спроможності) у розрахунку на одну особу, який розраховує Світовий банк, підвищиться до 16 000 доларів США
5.	Чисті надходження прямих іноземних інвестицій за період 2015 -2020 років за даними Світового банку складуть понад 40 млрд доларів США
6.	Максимальне відношення дефіциту державного бюджету до валового внутрішнього продукту за розрахунками Міжнародного валютного фонду не перевищуватиме 3 відсотки
7.	Максимальне відношення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до валового внутрішнього продукту за розрахунками Міжнародного валютного фонду не перевищуватиме 60 відсотків (відповідно до Маастрихтських критеріїв конвергенції)
8.	Енергоємність валового внутрішнього продукту складе 0,2 тонни нафтового еквівалента на 1000 доларів США валового внутрішнього продукту за даними Міжнародного енергетичного агентства
9.	Витрати на національну безпеку і оборону становитимуть не менше 3 відсотків від валового внутрішнього продукту
10.	Чисельність професійних військових на 1000 населення збільшиться із 2,8 до 5,6 осіб за розрахунками Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру
11.	За індексом сприйняття корупції, який розраховує Transparency International, Україна увійде до 50 кращих держав світу
12.	За результатами опитування рівень довіри експертного середовища (адвокати, юристи) до суду становитиме 70 відсотків
13.	За результатами загальнонаціонального опитування рівень довіри громадян до органів правопорядку становитиме 70 відсотків
14.	Оновлення кадрового складу державних службовців у правоохоронних органах, судах, інших державних органах на 70 відсотків
15.	Ліміт частки одного постачальника в загальному обсязі закупівель будь-якого з енергоресурсів складатиме не більше 30 відсотків
16.	Середня тривалість життя людини за розрахунками Світового банку підвищиться на 3 роки
17.	Питома вага місцевих бюджетів становитиме не менше 65 відсотків у зведеному бюджеті держави
18.	Частка проникнення широкосмугового Інтернету за даними Світового банку складатиме 25 абонентів на 100 осіб
19.	75 відсотків випускників загальноосвітніх навчальних закладів володітимуть щонайменше двома іноземними мовами, що підтверджуватиметься міжнародними сертифікатами
20.	Україна візьме участь у міжнародному дослідженні якості освіти PISA та увійде до 50 кращих держав-учасниць такого дослідження
21.	Україна разом із Світовим банком розробить показник добробуту громадян, визначиться з його цільовим значенням та проводитиме моніторинг змін такого показника
22.	За результатами загальнонаціонального опитування 90 відсотків громадян України відчуватимуть гордість за свою державу
23.	Під час участі у XXXII літніх Олімпійських іграх Україна завоює щонайменше 35 медалей
24.	За глобальним індексом конкурентоспроможності у боротьбі за таланти, який розраховує одна з провідних світових бізнес-шкіл (INSEAD), Україна увійде до 30 кращих держав світу
25.	20 фільмів українського виробництва вийдуть у широкий прокат у 2020 році

Джерело: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 "Стратегія сталого розвитку "Україна — 2020". — Офіційний вісник Президента України від 20.01.2015. — 2015. — № 2. — С. 14. — С. 154.

Серед першочергових 10 реформ і програм на п'ятому місці визначена децентралізація та реформа державного управління. Державна політика в сфері децентралізації націлена на забезпечення спроможності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування та побудову ефективної системи територіальної організації влади.

Результатом впровадження реформи державного управління має стати створення ефективноі, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації, яка з застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій буде здатна виробляти й реалізовувати цілісну державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики.

При цьому, на наш погляд, органи місцевого самоврядування, включаючи об'єднані територіальні громади, повинні розглядатися та сприйматися як базисна органічна частка єдиної за ієрархією системи публічного управління, що буде включати представницькі органи державної влади, місцеві виборні органи та різні форми організованої громадськості. Така система будується з використанням інституту адміністративних договорів, правову природу яких необхідно визначати на економічній основі.

Реалізація Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020" передбачає досягнення 25 ключових показників, за якими оцінюється хід виконання реформ та програм, більшість з яких доцільно адаптувати та локалізувати на субнаціональні (регіональні) рівні як доповнення до індикаторів Державної стратегії регіонального розвитку

на період до 2020 року, яка була затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 року № 385 (табл. 1, 2) [2].

На виконання цієї Постанови Кабінету Міністрів України План заходів з реалізації Стратегії регіонального розвитку Хмельницької області на 2015—2017 рр. був затверджений Хмельницькою обласною радою 28.05.2015 року № 2-32/2015. Тому в цьому документі не були враховані індикатори оцінки результативності виконання Плану заходів на 2015—2017 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, які були визначені для обласних державних адміністрацій Постановою Кабінету Міністрів України "Деякі питання реалізації у 2015—2017 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року" від 07.10.2015 року № 821 (табл. 3) [3].

Стратегічні індикатори реалізації Стратегії сталого розвитку України до 2020 року були визначені фахівцями та експертами Міжнародних фінансових організацій, насамперед, Міжнародного Валютного Фонду, а індикатори оцінки результативності виконання завдань Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року в контексті реалізації державних цільових, галузевих і бюджетних програм — Міністерством України (організаційно-методичне забезпечення розробки Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року здійснювало Міністерство економічного розвитку і торгівлі України).

Натомість, указаній Постанові Уряду від 07.10.2015 р. № 821 індикатори оцінки результативності виконання Плану заходів на 2015—2017 роки були наведені з ура-

Таблиця 2. Стратегічні індикатори розвитку України та Хмельницької області на період до 2020 року

№ з/п	Показник	Україна				Хмельницька обл.			
		2012	2013	2016	2020	2012	2013	2016	2020
1	2	3	4	5	6	11	12	13	14
1.	Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах) у розрахунку на одну особу (гривень)	32002	н/д	43395	57238	19920	н/д	27339	37033
2.	Наявний дохід у розрахунку на одну особу (гривень)	н/д	25206	28129	39381	н/д	21591	24278	31597
3.	Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу (доларів США)	н/д	1284	1350	1750	н/д	173	189	350
4.	Експорт товарів у розрахунку на одну особу (доларів США)	н/д	1392	1711	2173	н/д	374	411	448
5.	Кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення (одиниць)	76	н/д	85	93	47	н/д	57	69
6.	Кількість середніх підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення (одиниць)	4	н/д	5	8	3	н/д	4	6
7.	Обсяг реалізованої інноваційної продукції (відсотків загального обсягу реалізованої промислової продукції)	3,3	н/д	5,4	7	2,3	н/д	3	4,1
8.	Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного та місцевого значення вищої категорії (I та II категорії) (кілометрів доріг на 1 тис. кв. кілометрів території)	26,2	н/д	27,5	29	23,3	н/д	24,4	25,8
9.	Середньомісячна заробітна плата (номінальна) (гривень)	н/д	3265	4121	5514	н/д	2641	3529	4578
10.	Загальний коефіцієнт вибуття сільського населення (на 1 тис. наявного сільського населення) (промиле)	н/д	13,6	12,5	9	н/д	16,6	15,6	13,5
11.	Забезпеченість населення лікарями всіх спеціальностей (на 10 тис. наявного населення на кінець року) (лікарів)	47,9	н/д	51,2	53,4	41,9	н/д	43,2	45,6
12.	Рівень обладнання загальної площі житлового фонду водопроводом у міській місцевості (відсотків)	78,5	н/д	79,4	81,5	72,8	н/д	71,5	72,9
13.	Рівень обладнання загальної площі житлового фонду водопроводом у сільській місцевості (відсотків)	30,3	н/д	30,4	31,7	10,8	н/д	11,5	12,9
14.	Рівень смертності на 1 тис. населення (промиле)	н/д	14,6	14,2	13,4	н/д	15,7	15,1	14,3
15.	Демографічне навантаження на 1 тис. осіб постійного населення віком 16—59 років (міська місцевість) (промиле)	546	н/д	515,7	503,4	508	н/д	479,7	468,9
16.	Демографічне навантаження на 1 тис. осіб постійного населення віком 16—59 років (сільська місцевість) (промиле)	679	н/д	626,7	586,7	796	н/д	733,3	678,8
17.	Охоплення дітей дошкільними навчальними закладами (міська місцевість) (відсотків)	69	н/д	71	74	76	н/д	77	80
18.	Охоплення дітей дошкільними навчальними закладами (сільська місцевість) (відсотків)	38	н/д	43	49	48	н/д	51	53
19.	Питома вага утилізованих відходів (відсотків загальної кількості утворених відходів)	31,8	н/д	43,3	50,8	35,8	н/д	20,7	33,2
20.	Рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці (відсотків)	н/д	7,2	7,1	6,8	н/д	8	7,8	7,4
21.	Площа земель природно-заповідного фонду (тис. гектарів)	3655,5	н/д	6733	9095,1	306,5	н/д	431,2	587,9
22.	Питома вага площі природно-заповідного фонду до площі адміністративно-територіальної одиниці (відсотків)	6,1	н/д	11	15	14,9	н/д	20,9	28,5

Джерело: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 року № 385 "Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p> хуванням їх прогнозних значень на 1 січня 2017 року (тобто практично на 1 рік з використанням при розробці Програми соціально-економічного розвитку регіону на 2016 рік).

На жаль, індикатори оцінки результативності виконання завдань у 2015—2017 рр. по таких заходах, як: відновлення безпеки життєдіяльності та економічна реабілітація Донецької та Луганської областей; захист національних інтересів та недопущення порушень конституційних прав громадян України на тимчасово окупованих територіях України; створення умов для розв'язання нагальних проблем переселенців; створення умов для зміцнення зв'язків між регіонами та громадами, а також розвиток прикордонних територій практично зовсім не були визначені.

Тому усі стратегічні індикатори розвитку Хмельницької області, на досягнення яких зорієнтована Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, намічено врахувати у 2017 році: по-перше, при уточненні Стратегії Регіонального розвитку області на період до 2020 року та, по-друге, при розробці Плану заходів на 2018—2020 роки з її реалізації.

Виходячи з назви та змісту Постанови Уряду від 07.10.2015 р. № 821, імплементацію завдань 58-ми цільових, комплексних та регіональних програм, що діють у Хмельницькій області та за змістом і строками виконання знаходяться на контролі обласної ради, доцільно здійснити саме в ці планові документи. Крім того, узагальнюючими показниками стратегічних індикаторів регіонального розвитку адміністративних областей слід визнати рівень та динаміку Індексу регіонального людського розвитку як основного критерію оцінки ефективності діяльності місцевої влади.

Виходячи з назви та змісту Постанови Уряду від 07.10.2015 р. № 821, імплементацію завдань 58-ми цільових, комплексних та регіональних програм, що діють у Хмельницькій області та за змістом і строками виконання знаходяться на контролі обласної ради, доцільно здійснити саме в ці планові документи. Крім того, узагальнюючими показниками стратегічних індикаторів регіонального розвитку адміністративних областей слід визнати рівень та динаміку Індексу регіонального людського розвитку як основного критерію оцінки ефективності діяльності місцевої влади.

Таблиця 3. Стратегічні індикатори розвитку адміністративних областей України згідно з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року

№ п/п	Зміст заходів	Індикатор оцінки результативності виконання
1.	Підтримка інтегруючої ролі міст як центрів економічного та соціального розвитку	– демографічне навантаження на 1 тис. осіб постійного населення віком 16-59 років (міська місцевість) – 515,7 проміле
2.	Розвиток інфраструктури міст, у тому числі під час реалізації Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування на 2013-2018 роки , затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 696 (Офіційний вісник України. – 2013 р. – № 76. – Ст. 2817)	– щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного та місцевого значення вищої категорії (I та II категорії) – 27,5 кілометра доріг на 1 тис. кв. кілометрів території
3.	Розвиток сільської місцевості, у тому числі під час реалізації: - Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року ; - Державної цільової економічної програми розвитку рибного господарства на 2012-2016 роки , затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1245 (Офіційний вісник України. – 2011 р. – № 95. – Ст. 3455); - Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування на 2013-2018 роки , затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 696 (Офіційний вісник України. – 2013 р. – № 76. – Ст. 2817); - галузевої програми «Стандартизація та технічне регулювання у сфері житлово-комунального господарства на 2009-2020 роки»	– збільшення обсягу валової продукції сільського господарства (до очікуваних показників 2015 року) – на 0,9 відсотка; – демографічне навантаження на 1 тис. осіб постійного населення віком 16-59 років (сільська місцевість) – 626,7 проміле
4.	Розвиток інтелектуального капіталу, у тому числі під час реалізації Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 року , затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 341 (Офіційний вісник України. – 2013 р. – № 37. – Ст. 1311);	– кількість зайнятих економічною діяльністю (віком 15-70 років) – 17,8 млн осіб
5.	Підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів, у тому числі під час реалізації Державної цільової науково-технічної програми розроблення і створення сенсорних наукоємних продуктів на 2008-2017 роки , затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 р. № 1395 (Офіційний вісник України. – 2007 р. – № 94. – Ст. 3440; 2013 р. – № 52. – Ст. 1885)	– частка обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції (очікується у 2015 році – 4,2 відсотка, у 2016 році – 5,4 відсотка, у 2017 році – 5,7 відсотка); – обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу - 1350 доларів США
6.	Розвиток підприємницького середовища та конкуренції на регіональних товарних ринках, у тому числі під час реалізації галузевої програми реконструкції гідроелектростанцій і будівництва нових об'єктів гідроенергетики на період до 2020 року	– кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення – 85 одиниць; – кількість середніх підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення – 5 одиниць; – прибуток підприємств (до оподаткування) – 300,3 млрд гривень
7.	Розвиток транскордонного співробітництва	– експорт товарів у розрахунку на одну особу – 1711 доларів США
8.	Рациональне використання природно-ресурсного потенціалу, збереження культурної спадщини та найцінніших природних територій	– питома вага утилізованих відходів (до загальної кількості утворених відходів) – 43,3 відсотка; – площа земель природно-заповідного фонду – 6733 тис. гектарів; – питома вага площі природно-заповідного фонду до площі адміністративно-територіальної одиниці – 11 відсотків
9.	Диверсифікація джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності в регіонах, у тому числі під час реалізації галузевої програми енергоефективності та енергозбереження на період до 2017 року	– енергоемність валового внутрішнього продукту становить 0,33 тонни нафтового еквіваленту на 1000 доларів США валового внутрішнього продукту (за паритетом купівельної спроможності) за даними Міжнародного енергетичного агентства
10.	Узгодженість політики стимулювання розвитку «точок зростання» та підтримки економічно менш розвинутих та депресивних територій, у тому числі під час реалізації Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року	– валовий регіональний продукт (у фактичних цінах) у розрахунку на одну особу – 43395 грн.; – наявний дохід у розрахунку на одну особу – 28129 грн.; – обсяг коштів, спрямованих на фінансування програм і проєктів регіонального розвитку у регіонах, показник валового регіонального продукту на одну особу в яких менше 75 відсотків середнього показника по Україні, становитиме не менше як 20 відсотків загального обсягу коштів державного фонду регіонального розвитку за 2016-2017 роки
11.	Створення умов для продуктивної праці населення	– зростання продуктивності праці (до очікуваних показників 2015 року) – на 1,5 відсотка; – рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці – 7,1 відсотка
12.	Підвищення стандартів життя в сільській місцевості, у тому числі під час реалізації: - Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» на 2011-2020 роки ; - плану заходів на 2013-2016 роки щодо реалізації Стратегії реформування системи надання соціальних послуг , затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 березня 2013 р. № 208 (Офіційний вісник України. – 2013 р. – № 28. – Ст. 962)	– загальний коефіцієнт вибуття сільського населення (на 1 тис. наявного сільського населення) – 12,5 проміле
13.	Модернізація системи освіти	– охоплення дітей дошкільними навчальними закладами у міській місцевості – 71 відсоток, у сільській місцевості – 43 відсотки
14.	Створення умов для формування здорового населення, у тому числі під час реалізації: - Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки ; - галузевої програми стандартизації медичної допомоги на період до 2020 року	– забезпеченість населення лікарями всіх спеціальностей (на 10 тис. наявного населення на кінець року) – 51,2 лікарів; – рівень смертності на 1 тис. населення – 14,2 проміле
15.	Надання якісних житлово-комунальних послуг, забезпечення житлом, у тому числі під час реалізації: - Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» на 2011-2020 роки ; - Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2010-2017 роки , затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2009 р. № 1249 (Офіційний вісник України. – 2009 р. – № 92. – Ст. 3108); - Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2017 роки , затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2012 р. № 967 (Офіційний вісник України. – 2012 р. – № 81. – Ст. 3261); - галузевої програми «Стандартизація та технічне регулювання у сфері житлово-комунального господарства на 2009-2020 роки»	– питома вага утилізованих відходів (до загальної кількості утворених відходів) – 43,3 відсотка; – рівень обладнання загальної площі житлового фонду водопроводом у міській місцевості – 79,4 відсотка; – рівень обладнання загальної площі житлового фонду водопроводом у сільській місцевості – 30,4 відсотка

Джерело: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2015 р. № 821 Київ "Деякі питання реалізації у 2015—2017 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року".

Саме тому, слід вважати цілеспрямованим такий захід 2015 року цієї постанови, як розроблення та подання на розгляд Уряду проекту акту Кабінету Міністрів України щодо порядку та методики обрахування Індексу регіонального людського розвитку та розрахунку його прогнозного значень на період до 2020 року (термін виконання до 1 жовтня 2016 р.) [3, п. 13].

Головною передумовою здійснення Стратегії "Україна — 2020" є суспільний договір між владою, бізнесом та громадянським суспільством, в якому засобами його реалізації є зони соціальної відповідальності кожної сторони в об'єктивно обумовлених умовах реального життя українського народу. Нормативно-правове та організаційне забезпечення реалізації Стратегії здійснюється шляхом розроблення та прийняття в установленому порядку відповідних нормативно-правових актів, щорічних планів дій з реалізації відповідних заходів та моніторингу стану їх виконання.

У зв'язку з цим доречно розглянути Порядок розроблення Регіональних стратегій розвитку і Планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених стратегій і планів заходів, який був затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 № 932 [4, с. 2—4].

На субнаціональному рівні Регіональні стратегії і Плани заходів з їх реалізації розробляються обласними державними адміністраціями (ОДА) після прийняття обласними радами відповідного рішення. Ця робота ОДА, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації Регіональних стратегій і виконання Планів заходів з їх реалізації здійснюється за методикою, яка визначена Мінрегіоном України [4, пп. 3, 4].

Регіональні стратегії розробляються на період дії Державної стратегії регіонального розвитку України і повинні відповідати її положенням та здійснюватися з урахуванням стратегій розвитку міст, селищ і сіл, першочергового розвитку депресивних територій, стратегічних пріоритетів розвитку районів відповідного регіону [4, п.п. 7, 8].

При цьому розроблення проектів Регіональних стратегій починається не пізніше, ніж за 15 місяців до завершення строку реалізації діючої Регіональної стратегії і подається на затвердження обласним радам не пізніше ніж через 6 місяців після затвердження Державної стратегії регіонального розвитку [4, пп. 6, 10].

Терміни дії Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 р. і Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020" визначені 2020-м роком.

Тобто розробку Регіональних стратегій розвитку на майбутній після 2020 року період слід було б розпочинати обласним державним адміністраціям та обласним радам на пізніше 1.10.2019 р. Але необхідно додатково з'ясувати часовий регламент підготовки проектів Планів заходів з їх реалізації.

Згідно з порядком, встановленим Мінрегіоном України, розроблення проекту Плану заходів на перші три роки загального періоду дії Регіональної стратегії (перший етап) починається не пізніше ніж через місяць після її затвердження обласною радою. Завершений проект Плану заходів на перший етап подається на затвердження обласним радам не пізніше ніж через п'ять місяців після затвердження Регіональних стратегій [4, п. 11].

Надалі розроблення проекту Плану заходів на наступні чотири роки загального періоду дії Регіональної стратегії (другий етап) починається не пізніше ніж за 15 місяців до завершення першого етапу. Крім того, проект Плану заходів подається облдержадміністраціям на затвердження обласними радами не пізніше ніж за 12 місяців до завершення строку реалізації першого етапу [4, п. 11].

Виходячи з наведених положень, наступна Державна стратегія регіонального розвитку України повинна розроблятися вже не на 6, як діяла, а на 7 років, тобто на період до 2027 року, а з врахуванням принципу на-

ступності (спадкоємності) — і на період до 2030 року як строку досягнення Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року.

Якщо враховувати не 4-х місячний термін часового регламенту згідно з Порядком, що розглядається, а як мінімум 6-ти місячні терміни реальної розробки та прийняття проектів Планів заходів з реалізації Стратегій регіонального розвитку областей, то розробку нових Регіональних стратегій розвитку на періоди до 2027 року та до 2030 року, слід починати не з 1 жовтня, а з 1 квітня 2019 року.

Наведений часовий регламент підготовки проектів Планів заходів з реалізації Регіональних стратегій витриманий Львівською ОДА. План заходів на 2016—2018 роки (перший етап) з реалізації Стратегії розвитку Львівської області до 2020 року був затверджений у 2015 році, тобто заздалегідь, що відповідає Положенням Порядку.

Плани заходів на перший етап реалізації Стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (на 2015—2017 роки) були розроблені і затверджені також у 2015 році по Хмельницькій (травень) та Чернівецькій (червень) областях, тобто в перший рік їх реалізації. Якщо це зробить заздалегідь за досвідом Львівської області, то розробку і затвердження Плану заходів на другий етап (наступні чотири роки) з реалізації Стратегії регіонального розвитку цих областей на період до 2020 року, необхідно розпочати і завершити у 2017 році.

Але другий етап для цих областей стає трирічним, регламентований загальним періодом дії Стратегії регіонального розвитку — 2020 роком.

За інформацією ГО "Інститут громадянського суспільства" (Вісник Інституту № 37 за січень 2015 року) Львівська ОДА розробила Стратегію розвитку Львівської області на період до 2027 року, хоча вона і не оприлюднена. Тому наступні Плани заходів з реалізації стратегії регіонального розвитку Львівської області будуть розроблятися на 2019—2022 роки, а натомість по Хмельницькій та Чернівецькій областях — тільки на 2018—2020 роки.

Виникає потреба розробки нових Регіональних стратегій розвитку цих областей на період до 2027 та до 2030 років та Планів заходів з їх реалізації, виходячи з положень Порядку, що розглядається, на 2021—2023, 2024—2027 і на 2028—2030 роки. Така ж ситуація виникає зі строками розробки нової Державної стратегії регіонального розвитку: її необхідно розробити на період до 2020 року, а враховуючи принцип наступності (спадкоємності) та строки реалізації Цілей Сталого Розвитку — і на період до 2030 року.

При цьому аналогічно вимогам розробки Стратегій регіонального розвитку згідно з Порядком, що розглядається, формування нової Державної стратегії регіонального розвитку повинно здійснюватись з їх урахуванням (п. 8 Постанови Уряду від 11.11.2015 року № 932).

У той же час, у Хмельницькій ОДА протягом другого півріччя 2016 року відбувся творчий прорив у стратегічному плануванні на підставі впровадження системи Прогнозування — Програмування — Бюджетування (ППБ) у діяльність облдержадміністрації в контексті забезпечення стійкого людського розвитку в області (досягнення позитивної динаміки усіх складових ІРАР).

У зв'язку з цим, доцільно було б як при розробці Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2030 року, так і при підготовці Регіональних стратегій розвитку адміністративних областей на цей період, враховувати Цілі Сталого Розвитку (ЦСР) на період до 2030 року як нових орієнтирів загального бачення майбутнього світовою спільнотою.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Стратегія сталого розвитку "Україна — 2020" стала новим поштовхом у продовженні ініціативних наукових

досліджень початку другого десятиліття XXI сторіччя: "Наукові основи подальшого розвитку та вдосконалення концептуальних положень оновленого Бюджетного кодексу України" [5], "Провідні складові механізми державного управління "життям по-новому" (в умовах децентралізації влади)" [6], "Науково-освітнєське забезпечення механізму державного управління "життям по-новому" (в умовах децентралізації влади)" [7].

Ідеологічним підґрунтям формування механізму державного управління "життям по-новому" стає визначення та еволюційний розвиток національної системи цінностей українського народу, яка призвана забезпечити збереження різноманітних індивідуальних особливостей населення кожного регіону, його моральних засад: духовності й освіченості, історичної спадщини і територіальної цілісності, звичаїв і традицій, культури і світогляду, мирного менталітету та етнічних цінностей, а також досягнення взаємозумовленого емерджентного розвитку регіонів як єдиного національного цілого ("Наша країна — єдина родина!").

В умовах становлення в Україні "життя по-новому" дзеркалом політичної відповідальності і рівня державного управління стає Індекс людського розвитку на національному та регіональному рівнях, який має більше спільного з реальним життям людей та їхніми оцінками результатів діяльності влади у порівнянні з валовими показниками економічного зростання. За Індексом людського розвитку наша країна у 2015 році займала 81 місце серед 188 країн світу, а Хмельницька область за ІРАР серед решти 22 адміністративних областей України займала 19 місце проти 18 місця в 2014 році [8, с. 224; 9, с. 56].

Формування в майбутньому інноваційного українського суспільства буде базуватися переважно на генерації і використанні нових знань. Тому соціальні інвестиції в інтелектуальний капітал будуть перетворюватися в найбільш ефективний спосіб розміщення державних та місцевих бюджетних ресурсів. Існує об'єктивна необхідність та реальна потреба в підвищенні ролі та результативності бюджетного механізму, який реалізується в оновленому Бюджетному кодексі України в масштабі реального часу та призваний забезпечити збалансоване управління сталим розвитком держави на основі національної системи цінностей.

Збалансоване управління сталим розвитком держави на основі національної системи цінностей повинно відповідати сучасним уявленням про напрями сталого розвитку людства, виражених в девізі ЕКСПО — 2005 — Мудрість природи, який розкривають три органічних складових: Матриця природи; Мистецтво життя; Розвиток екоспільнот [5, с. 13].

Матриця природи — це розуміння механізмів природи як складного взаємовідношення між життям, інформацією і всесвітом.

Мистецтво життя — це розуміння механізмів природи, яке знайдено в світових культурах, мистецтві, соціальних нормах і технологічній етиці у минулому і сьогоденні, що відкриває можливості для майбутнього.

Розвиток екоспільнот — це створення нового способу життя, в якому суспільство і уряд планують і розвивають національне виробництво, споживання, розвиток і охорону природи для підтримки саме того способу життя, яке забезпечує гармонію людини з природою.

Цільовими показниками соціально-економічного розвитку регіону, як і національного господарства в цілому, є показники рівня, стандарту і якості життя населення. Саме вони з найбільшою змістовністю відображають соціальну спрямованість всіх змін що проводяться в регіоні [5, с. 15, 16].

Рівень життя — це комплексний показник, що характеризує досягнуте задоволення матеріальних і духовних потреб людини і суспільства в цілому, відображаючи в кінцевому результаті добробут населення. При чому структура матеріальних і духовних потреб люди-

ни адекватна структурі людської діяльності початковим моментом і метою якої є їх задоволення.

Стандарт життя — це соціально прийнятний норматив рівня життя. У ряді держав існують офіційні певні стандарти життя і, крім того, кожна соціальна група і спільність та навіть кожна людина має свій власний суб'єктивний стандарт. Стандарт життя також змінюється із часом, але ця зміна відбувається дискретно у міру якісної зміни соціально-економічної системи.

Якість життя — це співвідношення рівня життя та прийнятого стандарту. Цей критерій показує ступінь задоволення потреб, а оскільки потреби виникають тільки за наявності потенційних можливостей (не можна бажати того, чого не знаєш), та якість життя фактично відображає рівень рівноваги соціально-економічної системи і характеризує рівень соціальної напруги.

В ідеальному варіанті бюджетного механізму збалансованого управління сталим розвитком держави на основі національної системи цінностей управління соціально-економічним розвитком регіонів повинне здійснюватись на основі цільової функції, яка є індикатором якості життя. Тобто реально досяжна на певному тимчасовому інтервалі зміна значень показників якості життя, виходячи з соціально-економічного стану регіону та держави в цілому, їх позицій в зовнішньому середовищі і прийнятій стратегії розвитку в умовах глобалізації.

Виходячи з цих положень, уточнення діючої Стратегії регіонального розвитку Хмельницької області на період до 2020 року та розробка проекту Плану заходів з її реалізації у 2018—2020 роках включала оцінку досягнення 15 національних завдань 7 Цілей Розвитку Тисячоліття (ЦРТ), які були визначені на період до 2015 року, і обґрунтування додаткових заходів щодо їх завершення до 2020 року.

Публічними результатами роботи науковців Робочої групи з впровадження системи ППБ в діяльність Хмельницької ОДА стали публікації в фахових виданнях: "Вісник економічної науки" [10—11], "Економічний вісник Донбасу" [12—14], "Економіка і держава" [15—16], "Формування ринкових відносин в Україні" [17], "Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу" [18; 19; 20; 24], "Наукові праці Інституту економіки промисловості НАН України" [22].

Отримані результати дослідження в порядку науково-громадської ініціативи були направлені до Кабінету Міністрів України та до Комітету Верховної Ради України з питань податкової політики. Вони використовуються в навчальних процесах Хмельницького університету управління і права та Бердянського університету менеджменту і бізнесу, а також при підготовці магістерських, кандидатських і докторських дисертацій.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Цілі Сталого Розвитку (ЦСР) на період до 2030 року як нові орієнтири загального бачення майбутнього світової спільнотою містять 169 завдань і продовжують 7 Цілей Розвитку Тисячоліття (ЦРТ), які включали 15 завдань та 33 індикатора. В Україні ЦРТ з 2003 року слугували єдиним стратегічним документом, який був уточнений у 2010 році в розрізі завдань й індикаторів та отримав підсумкову оцінку у 2015 році. Моніторинг ЦРТ вівся з 2004 року і представлявся у вигляді Національних доповідей за відповідний рік.

Серед 10 доповідей щодо ЦРТ доречно відмітити Національну доповідь 2008 року — "Людський розвиток та європейський вибір України", коли були встановлені взаємозв'язки між ЦРТ, людським розвитком та європейським вибором України.

У 2003—2015 роках Україна спромоглася здійснити локалізацію ЦРТ тільки в 5-ти адміністративно-територіальних утвореннях: у 2005—2006 рр. — у 3-х пілотних проектах (Луганській, Донецькій, Львівській областях),

Таблиця 4. Динаміка Регіональних консультацій 2016 року в адміністративних областях України щодо адаптації та локалізації Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року

№ п/п	Дата проведення	місто	Ініціатори, організатори, партнери	Пріоритетні цілі Сталого розвитку	
				України	регіону
1.	20 липня	м. Дніпро	Ініційована Представництвом ООН в Україні, Програмою розвитку ООН, Програмою сприяння зеленій модернізації економіки України GIZ у партнерстві з Дніпропетровською обласною адміністрацією	1) № 16 - мир, правосуддя та ефективні інститути; 2) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 3) № 11 – сталі міста і населені пункти; 4) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура	1) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 2) № 11 – сталі міста і населені пункти; 3) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура; 4) № 16 – мир, правосуддя та ефективні інститути
2.	29 липня	м. Суми	Організована Представництвом ООН в Україні та Бюро Всесвітньої Організації Охорони здоров'я в Україні у партнерстві з Сумською обласною державною адміністрацією	1) № 16 - мир, правосуддя та ефективні інститути; 2) № 3 – добре здоров'я і благополуччя; 3) № 7 – чиста енергія; 4) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 5) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура	1) № 12 – відповідальне споживання і виробництво; 2) № 15 – збереження екосистем суші; 3) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 4) № 11 – сталі міста і населені пункти; 5) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура
3.	1 серпня	м. Житомир	Організована Представництвом ООН в Україні та ООН Жінки в Україні у партнерстві з Житомирською обласною державною адміністрацією та Житомирською обласною молодіжною громадською організацією «Патріот»	1) № 3 – добре здоров'я і благополуччя; 2) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 3) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура; 4) № 11 – сталі міста і населені пункти; 5) № 16 – мир, правосуддя та ефективні інститути	1) № 3 – добре здоров'я і благополуччя; 2) № 4 – якісна освіта; 3) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура; 4) № 11 – сталі міста і населені пункти.
4.	9 серпня	м. Тернопіль	Ініційована Представництвом ООН в Україні, Програмою розвитку ООН, Міжнародною організацією з міграції	1) № 16 – мир, правосуддя та ефективні інститути; 2) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 3) № 3 – добре здоров'я і благополуччя	1) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 2) № 2 – ліквідація голоду; 3) № 4 – якісна освіта; 4) № 6 – чиста вода і санітарія; 5) № 11 – сталі міста і населені пункти
5.	17 серпня	м. Луцьк	Ініційована Представництвом ООН в Україні, Програмою розвитку ООН, Програмою сприяння зеленій модернізації економіки України GIZ у партнерстві з Волинською обласною адміністрацією	1) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 2) № 16 – мир, правосуддя та ефективні інститути; 3) № 3 – добре здоров'я і благополуччя	1) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 2) № 3 – добре здоров'я і благополуччя; 3) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура
6.	2 вересня	м. Маріуполь	Ініційована Представництвом ООН в Україні, Представництвом дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) у партнерстві з Маріупольською міською радою	1) № 16 – мир, правосуддя та ефективні інститути; 2) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 3) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура; 4) № 10 – зменшення нерівності	1) № 16 – мир, правосуддя та ефективні інститути; 2) № 11 – сталі міста і населені пункти; 3) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура; 4) № 3 – добре здоров'я і благополуччя
7.	8 вересня	м. Черкаси	Ініційована Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Представництвом ООН в Україні, зокрема, Об'єднаною програмою з ВЛІ/СНІД в Україні та Міжнародною організацією праці у партнерстві з Черкаською обласною державною адміністрацією	1) № 16 – мир, правосуддя та ефективні інститути; 2) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 3) № 3 – добре здоров'я і благополуччя	1) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура; 2) № 11 – сталі міста і населені пункти; 3) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 4) № 2 – ліквідація голоду; 5) № 3 – добре здоров'я і благополуччя
8.	14 вересня	м. Запоріжжя	Ініційована Представництвом ООН в Україні, Представництвом фонду народонаселення ООН у партнерстві з Запорізькою обласною державною адміністрацією	1) № 16 – мир, правосуддя та ефективні інститути; 2) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура; 3) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 4) № 11 – сталі міста і населені пункти	1) № 11 – сталі міста і населені пункти; 2) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура; 3) № 8 – гідна робота й економічне зростання
9.	23 вересня	м. Чернівці	Організована Представництвом ООН в Україні, Офісом Всесвітньої організації охорони здоров'я в Україні у партнерстві з Чернівцькою обласною державною адміністрацією	1) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 2) № 16 – мир, правосуддя та ефективні інститути; 3) № 3 – добре здоров'я і благополуччя	1) № 3 – добре здоров'я і благополуччя; 2) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 3) № 15 – збереження екосистем суші
10.	26 вересня	м. Ужгород	Організована Представництвом ООН в Україні, Офісом ФОР у партнерстві з Закарпатською державною адміністрацією	1) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 2) № 9 – індустріалізація, інновації та інфраструктура; 3) № 16 – мир, правосуддя та ефективні інститути	1) № 8 – гідна робота й економічне зростання; 2) № 11 – сталі міста і населені пункти; 3) № 15 – збереження екосистем суші

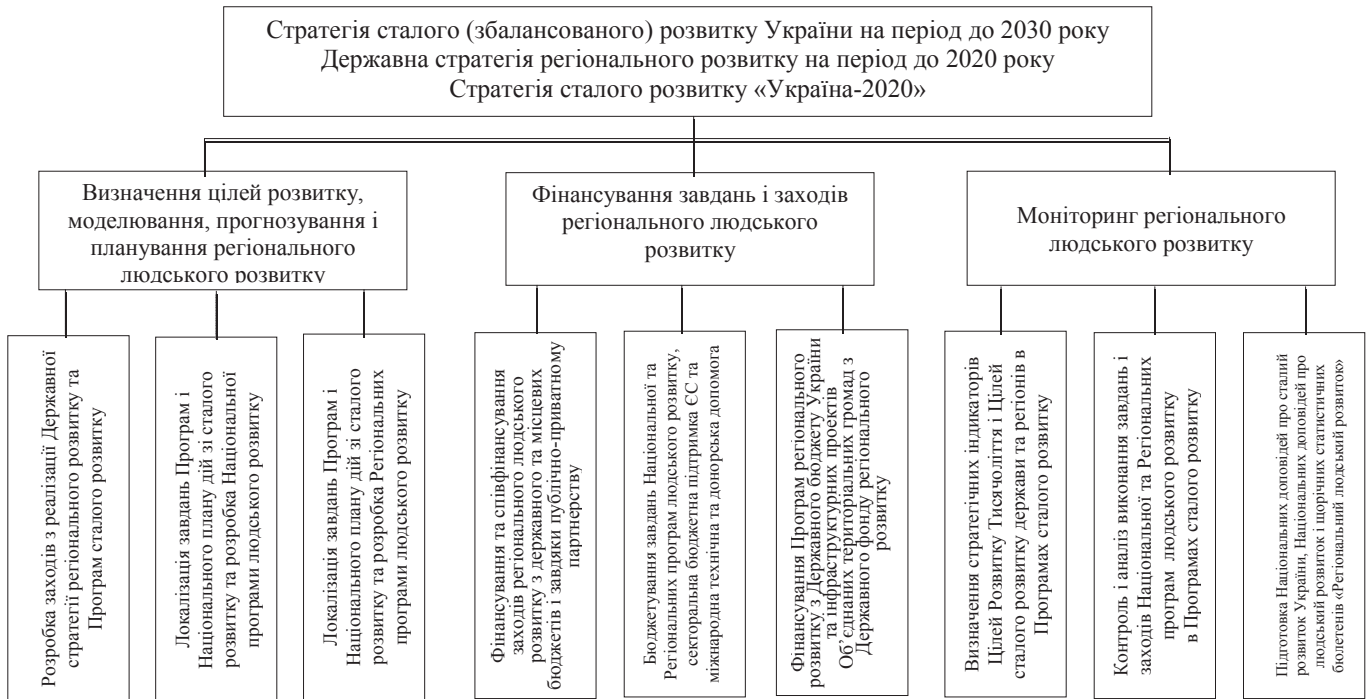

Рис. 1. Провідні елементи та основні складові механізму державного регулювання регіонального людського розвитку

Джерело: авторська розробка Шинкарьук О.В., к.е.н., доцента кафедри обліку і фінансів Бердянського університету менеджменту і бізнесу МОН України, члена Робочої групи Хмельницької ОДА з впровадження системи Прогнозування — Програмування — Бюджетування (ППБ) у діяльності обласної державної адміністрації.

а пізніше у 2010—2012 рр. — в АР Крим і Чернівецькій області.

Прийняття ЦСР на наступні 15 років відбулось на Саміті ООН з Порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 року, який відбувся в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН 25 вересня 2015 року.

Президент України Петро Порошенко, виступаючи на цьому Саміті ООН, зазначив, що "заради досягнення Цілей Сталого Розвитку на національному рівні Україна здійснюватиме нові програми і проєкти, які на практиці забезпечать макроекономічну стабільність, екологічний баланс та соціальну згуртованість. ЦСР служитимуть в якості загальної основи для подальших перетворень в Україні".

ЦСР офіційно вступили в силу з 1 січня 2016 року і Уряд України разом з бізнес-колами та громадським сектором мають створити умови для повноцінного досягнення цих 17-ти цілей: 1) викорінення злиднів; 2) ліквідація голоду; 3) добре здоров'я і благополуччя; 4) якісна освіта; 5) гендерна рівність; 6) чиста вода і санітарія; 7) недорога і чиста енергія; 8) гідна робота й економічне зростання; 9) індустріалізація, інновації та інфраструктура; 10) зменшення нерівності; 11) сталі міста і населені пункти; 12) відповідальне споживання і виробництво; 13) боротьба зі зміною клімату; 14) збереження морських екосистем; 15) збереження екосистем суші; 16) мир, правосуддя та ефективні інститути; 17) партнерство в цілях сталого розвитку [9, с. 13].

У м. Києві 5—6 липня 2016 року з ініціативи вчених-переселенців з Донбасу (Інститут економіки промисловості НАН України (ІЕП НАНУ), як ініціатор створення і засновник Академії економічних наук України), відбулася консультація з адаптації та локалізації 17 ЦСР, яка була організована Міністерством економічного розвитку та ПРООН в Україні за участі Профспілки працівників АПК України та IUF.

Протягом липня — жовтня 2016 року було намічено провести роботу у 17 групах по кожній цілі окремо, а результати обговорення представити у Національній доповіді щодо ЦСР, яка об'єднувала б рекомендації по їх досягненню в Україні. Але сталося інакше.

Протягом 2-го півріччя 2016 року аналогічні Регіональні консультації у формі "Світове кафе" відбулися в 10-ти місцях України (табл. 4).

Вибір з 17 ЦСР 3—4-х для регіонів та 3—4-х для України в цілому відбувалось з одночасним визначенням Програм, що сприятимуть втіленню кожної цілі, їх розробників та відповідальних за виконання.

У цих Регіональних консультаціях з керівного складу державної влади на рівні ОДА та Облад взяли участь перший заступник голови Сумської ОДА Олександр Марченко, заступник голови Черкаської ОДА Ярослав Березань, заступник голови Запорізької ОДА Едуард Гучнін, перший заступник голови Житомирської облради Володимир Ширма та Голова Маріупольської міської Ради Вадим Бойченко (в 5-х з 10-ти Регіональних консультаціях). Першу Регіональну консультацію, яка відбулась в м. Дніпро 20.07.2016 року, відкрив радник голови Дніпропетровської облради Віталій Литвин.

За результатами Регіональних консультацій наявне виникнення проблем узгодження бачень регіонів пріоритетних ЦСР до 2030 року як для України в цілому, так і у Стратегіях регіонального розвитку областей на період до 2020 року при їх уточненні або при розробці нових Регіональних стратегій їх розвитку на періоди до 2027 та до 2030 років.

Недопущення відцентровості цілей Регіональних стратегій, які будуть визначені органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями, від стратегічних цілей розвитку України в цілому, а навпаки, забезпечення їх доцентровості, як основи збереження територіальної цілісності України, стає головною задачею діяльності обласних та районних державних адміністрацій, Ради з національної безпеки і оборони України (РНБО), Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Адміністрації Президента України у адаптації та реалізації Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року на рівні адміністративних областей.

Обґрунтованість та узгодженість стратегічних цілей розвитку України в цілому як парламентсько-президентської республіки з довго-, середньо- та короткостроковими цілями розвитку регіонів повинно стати базою

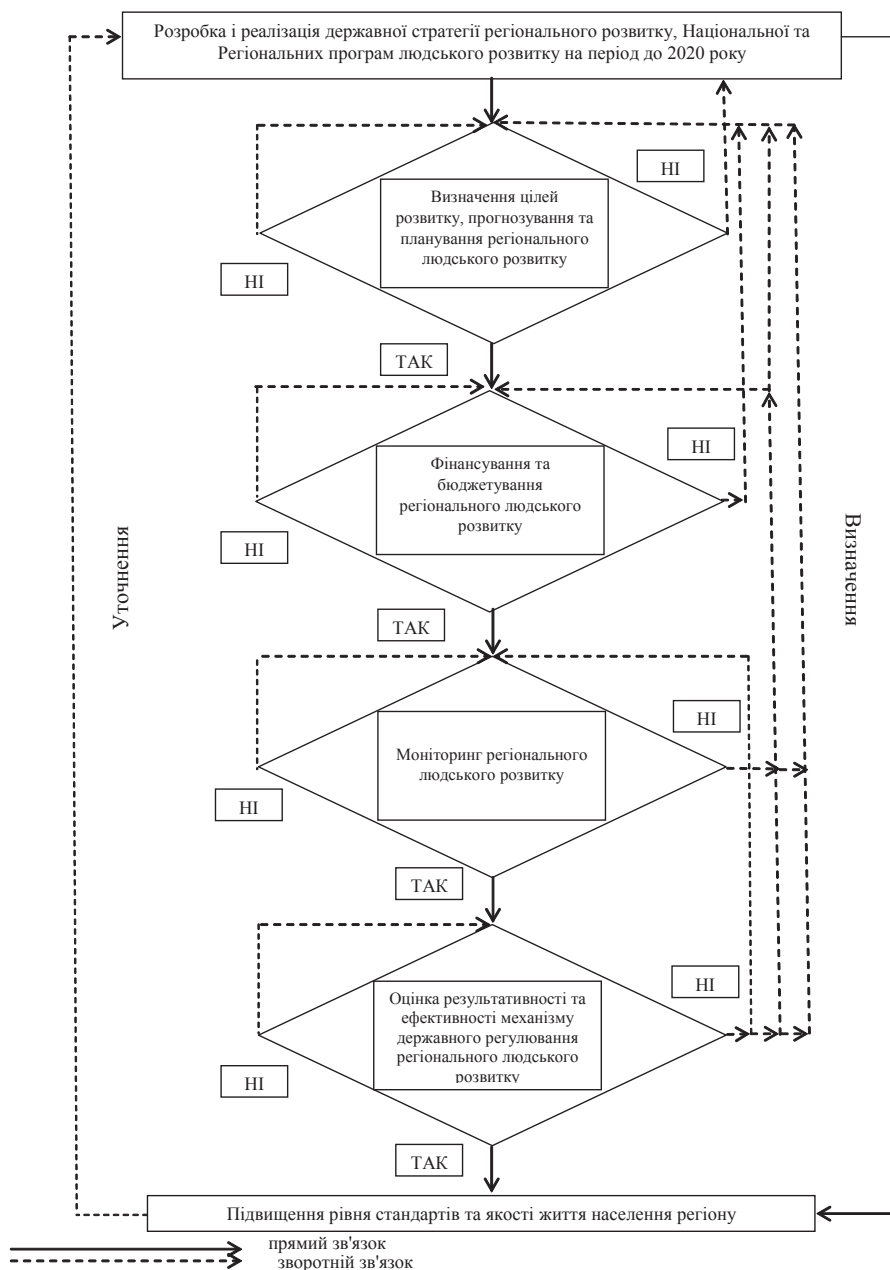

Рис. 2. Алгоритм функціонування механізму державного регулювання регіонального людського розвитку

підготовки Передвиборчої Програми і наступних Послань Президента України до Верховної Ради України, Програм діяльності Кабінету Міністрів України, Програм сталого (збалансованого) соціально-економічного розвитку держави і регіонів, Державного та місцевих бюджетів.

Задаля досягнення ЦСР на період до 2030 року оптимізацію варіантів забезпечення узгодженості стратегічних цілей розвитку регіонів і України в цілому завчасно спроможні здійснювати Інститути Відділення економіки НАНУ і Академії державного управління при Президентові України за участі Регіональних наукових центрів НАНУ при координації РНБО, Міністерством освіти і науки, Міністерством охорони здоров'я, Мінекономрозвитком, Мінпраці та соціальної політики, Мінфіном та Мінрегіоном України.

З використанням програмно-цільових методів у системі Прогнозування — Програмування — Бюджетування (ППБ) стає можливим побудова "Дерева цілей" від регіонів до держави в цілому (або від ОТГ і районів до області) як матриці ієрархії відповідних завдань і стратегічних індикаторів Національного плану дій зі сталого розвитку.

На основі Національного плану дій буде розроблятися і нова Державна стратегія регіонального розвитку України та Регіональні стратегії регіонального розвитку адміністративних областей на періоди до 2027 та 2030 років.

На жаль, поки що триває визначення національних завдань і показників-індикаторів глобальних Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року з наступною їх адаптацією й локалізацією на субнаціональний (регіональний) рівень (як і в минулому, на протязі 2000—2003 років, це відбувалося із адаптацією і локалізацією Цілей Розвитку Тисячоліття на період до 2015 р.).

Виходячи з викладеного, уточнення у 2017 році діючої Стратегії регіонального розвитку Хмельницької області на період до 2020 року з обов'язковим включенням Стратегій розвитку Об'єднаних територіальних громад (ОТГ) шляхом приведення її у відповідність з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року та розробка у 2017 році Плану заходів з її реалізації у 2018—2020 роках, які мають бути зорієнтовані на мобілізацію резервів росту регіонального потенціалу області та передбачати оцінки стану досягнення ЦРТ на період до 2015 році і, у разі необхідності, мати обґрунтовані нові завдання і заходи по їх досягненню у 2018—2020 роках.

Чергові вибори Президента України повинні відбуватися у травні 2019 року. В Передвиборчій Програмі діючого Президента Петра Порошенка, який буде балотуватися і на другий строк, та в Передвиборчих Програмах інших претендентів на цей пост мають міститися обґрунтовані ними разом з соратниками Соціальні Бачення досягнення нашої державою Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року, які стануть центральними ланками Національного плану дій.

У свою чергу, Програма діяльності Кабінету Міністрів України повинна розкривати механізми забезпечення макроекономічної стабільності та розвитку національного господарства, основні напрями і заходи дотримання екологічного балансу з природою, досягнення соціальної згуртованості українського народу, підвищення рівня і якості його життя.

Вочевидь, що передвиборчі програми претендентів на пост Глави Держави та Програми діяльності претендентів на посаду Глави Уряду будуть базуватися на Науково-аналітичних доповідях "Адаптація і локалізація Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року" усіх адміністративно-територіальних утворень України.

Механізм державного регулювання регіонального людського розвитку, побудований на основі системи ППБ, передбачає, щоб ці доповіді готувалися місцевими державними адміністраціями разом з органами місцевого самоврядування за участі наукових установ та ВНЗ, представників бізнесу та фахівців і експертів від організованої громадськості.

У зв'язку з цим вказану Науково-аналітичну доповідь разом з уточненою Стратегією регіонального розвитку Хмельницької області на період до 2020 року та з Планом заходів на 2018—2020 роки з її реалізації

намічено схвалити та затвердити спільним рішенням Хмельницької ОДА та Хмельницької облради в грудні 2017 року. Розпочати цю роботу намічено на основі рішення Облради щодо відповідного доручення ОДА на початку 2017 року при уточненні Програми соціально-економічного розвитку та місцевих бюджетів Хмельницької області на 2017 рік.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розкриття процесів формування механізму державного регулювання стійкого людського розвитку Хмельницької області в умовах бюджетно-фіскальної децентралізації та обґрунтування доцільності здійснення пілотного проекту-експерименту з застосуванням галузевих нормативів і стандартів надання публічних послуг (з використанням соціальних нормативів за кожним із делегованих державою органом місцевого самоврядування повноважень).

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Робочою групою з впровадження системи ППБ в діяльність облдержадміністрації був розроблений механізм державного регулювання регіонального людського розвитку, який призначений забезпечити суттєве підвищення ролі регіональних органів державної влади в Україні в умовах бюджетно-фіскальної децентралізації (рис. 1—3).

У процесах моніторингу і рейтингової оцінки між областями рівня та динаміки Індексу регіонального людського розвитку (ІРАР) провідними елементами механізму державного регулювання регіонального людського розвитку стають, по-перше, обґрунтування цілей і моделювання розвитку, прогнозування і планування людського розвитку; по-друге, фінансування заходів і завдань регіонального людського розвитку; по-третє, моніторинг регіонального людського розвитку.

Кінцевою метою і одночасно критерієм оцінки результативності та ефективності механізму державного регулювання регіонального людського розвитку є оцінка рівня та динаміки окремих складових та в цілому інтегрального Індексу регіонального людського розвитку (ІРАР). Тому наявність прямих і зворотних зв'язків в алгоритмі механізму державного регулювання регіонального людського розвитку та у логічній схемі оцінки його результативності та ефективності в процедурах обґрунтування заходів покращення ІРАР забезпечує досягнення їх комплексності, системності та емерджентності.

ВИСНОВКИ

Розглянувши регламентовані Мінрегіоном України процедури стратегічного планування на національному та регіональному рівнях та виходячи з завдань адаптації і локалізації в Хмельницькій області Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року, можна констатувати наступне.

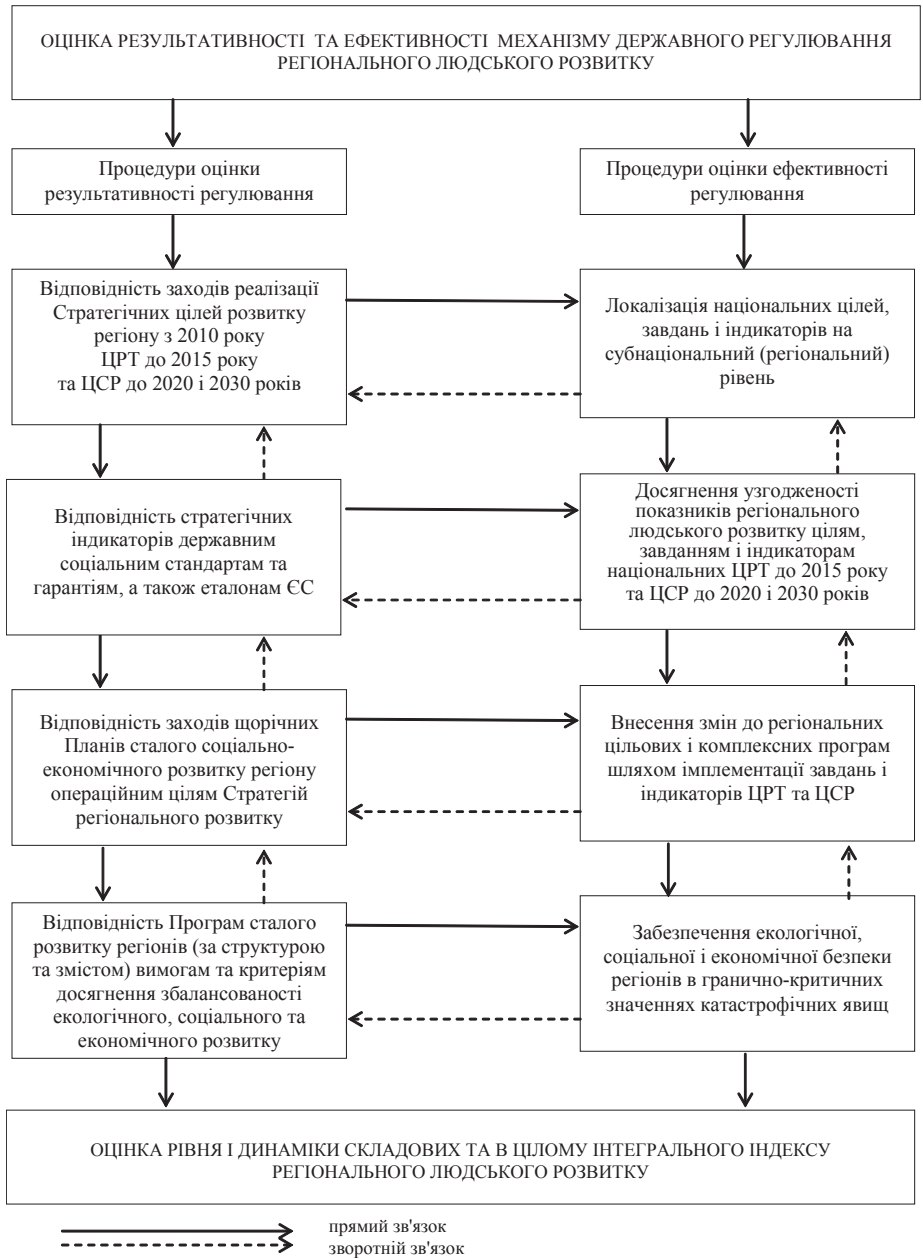

Рис. 3. Логічна схема оцінки результативності та ефективності механізму державного регулювання регіонального людського розвитку

У 2017 році передбачається значний обсяг планово-аналітичної та фінансово-бюджетної роботи Хмельницької ОДА та Хмельницької облради, виходячи із завдань освоєння принципово нового підходу до стратегічного планування, яке пов'язане з покращенням ІРАР області.

Уточнення в 2017 році діючої Стратегії регіонального розвитку Хмельницької області на період до 2020 року та розробка Плану заходів з її реалізації у 2018—2020 роках мають бути зорієнтовані на:

1. Визначення завдань зростання складових та в цілому Індексу регіонального людського розвитку Хмельницької області у 2017—2020 роках як виміру покращення рівня та якості життя населення регіону.
2. Виявлення та мобілізацію резервів росту регіонального потенціалу області.
3. Обов'язкове включення Стратегій розвитку об'єднаних територіальних громад, які створені в області.
4. Оцінку стану досягнення Цілей Розвитку Тисячоліття, визначених на період до 2015 року і в разі необхідності мати обґрунтовані нові завдання і заходи по їх досягненню у 2018—2020 роках.
5. Досягнення узгодженості Цілей регіонального розвитку Хмельницької області з Цілями Сталого Роз-

вितку України на період до 2030 року як еволюційного продовження реалізації Цілей Розвитку Тисячоліття на період до 2015 року.

6. Проведення порівняльного аналізу рейтингових оцінок ІРАР Хмельницької області з Львівською та Чернівецькою областями, які займають перші місця в Україні, а також з Тернопільською та Вінницькою областями як сусідами в Подільському краї.

7. Уточнення структури, функцій і повноважень Хмельницької ОДА в умовах реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, які усунуть дублювання з функціями та повноваженнями органів місцевого самоврядування і забезпечать здійснення тільки адміністративного контролю за їх діяльністю.

Здійснення у 2017 році адаптації та локалізації 17-ти Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року намічено досягти шляхом проведення регіональних консультацій у кожному із 20-ти адміністративних районів Хмельницької області з обов'язковою участю організованої громадськості і презентацією доповідей керівництвом і фахівцями ОДА, облради, райдержадміністрацій та райрад, об'єднаних територіальних громад.

Завершення Регіональних консультацій Хмельницької області намічено здійснити в обласному центрі за участі малого і середнього бізнесу та громадських організацій Подільського краю (додатково Вінницької та Тернопільської областей), а також представників центральних органів законодавчої та виконавчої влади в Україні.

Керівництвом ОДА та облради буде презентована науково-аналітична доповідь "Локалізація Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року в Хмельницькій області" (з наступним розміщенням на сайті облдержадміністрації для публічного обговорення мешканцями Подільського краю).

Обґрунтування у 2018 році відповідних завдань і стратегічних індикаторів Регіонального та Національного плану дій зі сталого розвитку буде зорієнтовано на формалізацію пріоритетних Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року, які визначені для Хмельницької області та України.

На основі цих планів будуть розроблятися проекти нової Регіональної стратегії області та нової Державної стратегії регіонального розвитку на періоди до 2027 та 2030 років (по ієрархії від областей до держави).

Починаючи з 1 квітня 2019 року на основі узгодження ЦСР на період до 2030 року на національному та регіональному рівнях доречно буде приступити до формування остаточних варіантів нової Державної стратегії регіонального розвитку та Регіональної стратегії розвитку Хмельницької області до 2027 та 2030 років (по ієрархії від держави до областей).

При цьому формування Національного та Регіональних планів дій зі сталого розвитку та Державної і Регіональних стратегій розвитку адміністративних областей доцільно було б організувати наступним чином:

— Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, маючи багаторічний досвід формування економічної, соціальної і регіональної політики, розробляє Державну і Регіональні стратегії розвитку адміністративних областей (з використанням науково-дослідних робіт НДЕІ колишнього Держплану України, який мав великий досвід територіального планування та методичного забезпечення комплексного розвитку регіонів);

— Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України здійснює розробку Планів заходів з реалізації Державної і Регіональних стратегій розвитку адміністративних областей (враховуючи досвід розробки Плану заходів на 2015—2017 роки)[3].

Визначення стратегічних і оперативних цілей регіонального розвитку та розробку заходів з їх реалізації необхідно буде проводити відповідно до завдань ЦСР

на період до 2030 року з використанням Екологічного, Соціального і Інвестиційного паспортів Хмельницької області.

Практична реалізація методологічного підходу до стратегічного планування, що розглянуто, забезпечить досягнення в перспективі стійкого людського розвитку як основи розробки Програм сталого (збалансованого) соціально-економічного розвитку держави і регіону. Саме ці Програми будуть включати інноваційні, науково-технічні та комплексні цільові та регіональні програми людського розвитку на національному і регіональних рівнях.

Література:

1. Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 "Стратегія сталого розвитку "Україна — 2020" / Офіційний вісник Президента України від 20.01.2015. — 2015. — № 2. — С. 14. — С. 154.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 року № 385 "Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p>
3. Постанова КМУ від 7 жовтня 2015 р. № 821 "Деякі питання реалізації у 2015—2017 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/821-2015-p>
4. Постанова КМУ від 11 листопада 2015 р. № 932 "Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dfr.minregion.gov.ua/Legal-base>
5. Наукові основи подальшого розвитку та вдосконалення концептуальних положень оновленого Бюджетного кодексу України // Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / Кол. авторів — 2-вид., доп. та перероб. — К.: ДНУ АФУ; УДУФМТ, 2011. — С. 12—33.
6. Столяров В.Ф., Шинкарюк О.В. Провідні складові механізму державного управління "життям по-новому" (в умовах децентралізації влади) // Вісник економічної науки України / Наук. ред. О.І. Амоша. — Донецьк, 2014. — № 2 (26). — С. 131—140.
7. Столяров В.Ф., Шинкарюк О.В. Науково-освітнське забезпечення механізму державного управління "життям по-новому" (в умовах децентралізації влади) // Вісник економічної науки України / Наук. ред. О.І. Амоша. — Донецьк, 2014. — № 3 (27). — С. 113—126.
8. Розвиток заради порятунку / Шевчук В.Я., Черняк В.К., Ковальчук Т.Т., Педан М.П., Панков О.І. та ін. — К.: Геопринт, 2016. — 227 с.
9. Регіональний людський розвиток: Статистичний бюлетень. — К.: Державна служба статистики України, 2015. — 65 с.
10. Шинкарюк О.В., Столяров В.Ф., Островецький В.І. Глобальні і національні оцінки інновацій і розвитку людського капіталу, Вісник економічної науки України. — 2016. — 1 (30). — С.171—181.
11. Островецький В.І. Податкова політика України в умовах децентралізації // Вісник економічної науки України. — 2016. — № 2.
12. Столяров В. Ф., Островецький В. І. Становлення та розвиток офшорної діяльності резидентів України (в контексті аналізу світового досвіду антиофшорного регулювання) // Економічний вісник Донбасу. — 2016. — № 1 (43). — С. 68—82.
13. Столяров В.Ф., Островецький В.І. Основи і фактори формування структури фінансового капіталу підприємства // Економічний вісник Донбасу. — 2016. — № 2 (44). — С. 87—94.

14. Беседін В.Ф., Столяров В.Ф., Островецький В.І. Методологічні основи рентних відносин в контексті сталого розвитку України // *Економічний вісник Донбасу*. — 2016. — № 3 (45). — С. 87—94 — (1,2 д.а.).

15. Шинкарьок О.В. Становлення передумов впровадження державного регулювання регіонального людського розвитку в Україні (від цілей людського розвитку до завдань сталого розвитку) // *Економіка та держава*. — 2016. — № 8 (серпень). — С. 70—78.

16. Столяров В.Ф., Островецький В.І. Формування цін і тарифів на товари і послуги суб'єктів природних монополій // *Економіка та держава*. — 2016. — № 8. — С. 19—27.

17. Шинкарьок О.В. Становлення та розвиток інформаційно-методичного забезпечення моніторингу регіонального людського розвитку (в контексті реалізації національних завдань ЦРТ) // *Формування ринкових відносин в Україні*. — 2016. — № 11.

18. Беседін В.Ф., Столяров В.Ф., Островецький В.І. Методологічні основи формування нової податкової політики України в контексті євроінтеграції та сталого розвитку (I частина) // *Вісник Бердянського Університету менеджменту і бізнесу*. — 2016. — № 3 (35).

19. Беседін В.Ф., Столяров В.Ф., Островецький В.І. Методологічні основи формування нової податкової політики України в контексті євроінтеграції та сталого розвитку (II частина) // *Вісник Бердянського Університету менеджменту і бізнесу*. — 2016. — № 4 (36).

20. Шинкарьок О.В., Сігайов А.О. Інституалізація провідних елементів механізму державного регулювання регіонального людського розвитку (I частина: визначення цілей розвитку, прогнозування і планування людського розвитку) // *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. — 2016. — № 3 (35).

21. Шинкарьок О.В., Сігайов А.О. Інституалізація провідних елементів механізму державного регулювання регіонального людського розвитку (II частина: фінансування людського розвитку) // *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. — 2016. — № 4.

22. Островецький В.І. Державні фінанси України в умовах децентралізації: податкові надходження // *Економіка промисловості*. — 2016. — № 2.

References:

1. President of Ukraine (2015), "Sustainable Development Strategy "Ukraine-2020", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (Accessed 15 March 2017).

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), "About passing of the National Strategy for Regional Development until 2020", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p> (Accessed 15 March 2017).

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), "Some issues of implementation in the years 2015-2017 National Strategy of Regional Development until 2020", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/821-2015-p> (Accessed 15 March 2017).

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), "About passing of the procedure of elaboration of regional development strategies and action plans for their implementation and monitoring and evaluation of the effectiveness of the implementation of these regional strategies and action plans", available at: <http://dfr.minregion.gov.ua/Legal-base> (Accessed 15 March 2017).

5. Yaroshenko, F.O. (Ed.), Stoliarov, V.F. (Sc. Ed.) (2011), *Naukovo osnovy podal'shoho rozvytku ta vdoskonalennia kontseptual'nykh polozhen' onovlenoho Biudzhetnoho kodeksu Ukrainy. Naukovo-praktychnyj komentar do Biudzhetnoho Kodeksu Ukrainy* [Scientific basis for further development and improvement of the conceptual provisions of the revised Budget Code of Ukraine. Scientific-practical commentary to the Budget Code of Ukraine], 2nd ed., DNNU AFU; UDFMT, Kyiv, Ukrainian.

6. Stoliarov, V.F. and Shynkariuk, O.V. (2014), "Leading components of mechanism of public administration "life in a

new way" (in conditions of decentralization of power)", *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2, pp. 131—140.

7. Stoliarov, V.F. and Shynkariuk, O.V. (2014), "Scientific and educational provision of mechanism of public administration "life in a new way" (in conditions of decentralization of power)", *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 3, pp. 113—126.

8. Shevchuk, V.Ya. Cherniak, V.K. Koval'chuk, T.T. Pedan M.P. and Pankov, O.I. (2016) *Rozvytok zarady poriatunku [Development for rescue]*, Heoprynt, Kyiv, Ukrainian.

9. State Statistics Service of Ukraine (2015), *Rehional'nyj liuds'kyj rozvytok. Statystychnyj biuleten'* [Regional human development. Statistical Bulletin], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

10. Shynkariuk, O.V. Stoliarov, V.F. and Ostrovets'kyj, V.I. (2016), "Global and national assessment of innovation and human capital development", *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 1 (30), pp. 171—181.

11. Ostrovets'kyj, V.I. (2016), "Tax policy of Ukraine in conditions decentralization", *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 2.

12. Stoliarov, V.F. and Ostrovets'kyj, V. I. (2016), "Formation and development of offshore activities for residents of Ukraine (in the context of the analysis of world experience of anti-offshore regulation)", *Ekonomichnyj visnyk Donbasu*, vol. 1 (43), pp. 68—82.

13. Stoliarov, V.F. and Ostrovets'kyj, V.I. (2016), "Fundamentals and factors of formation of the structure of financial capital of the enterprise", *Ekonomichnyj visnyk Donbasu*, vol. 2 (44), pp. 87—94.

14. Besedin, V.F. Stoliarov, V.F. and Ostrovets'kyj, V.I. (2016), "Methodological basis of rent relations in the context of sustainable development of Ukraine", *Ekonomichnyj visnyk Donbasu*, vol. 3 (45), pp. 87—94.

15. Shynkariuk, O.V. (2016), "Formation of prerequisites for introduction of state regulation of regional human development in Ukraine (from the goals of human development to problems of sustainable development)", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 8, pp. 70—78.

16. Stoliarov, V.F. and Ostrovets'kyj, V.I. (2016), "Formation of prices and tariffs for goods and services of natural monopolies", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 8, pp. 19—27.

17. Shynkariuk, O.V. (2016), "Formation and development of information and methodological support of monitoring of regional human development (in the context of national MDG targets)", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 11.

18. Besedin, V.F. Stoliarov, V.F. and Ostrovets'kyj, V.I. (2016), "Methodological foundations of the formation of the new tax policy of Ukraine in the context of European integration and sustainable development (part I)", *Visnyk Berdians'koho Universytetu menedzhmentu i biznesu*, vol. 3 (35).

19. Besedin, V.F. Stoliarov, V.F. and Ostrovets'kyj, V.I. (2016), "Methodological foundations of the formation of the new tax policy of Ukraine in the context of European integration and sustainable development (part II)", *Visnyk Berdians'koho Universytetu menedzhmentu i biznesu*, vol. 4 (36).

20. Shynkariuk, O.V. and Sihajov, A.O. (2016), "Institutionalization of the leading elements of the mechanism of state regulation of regional human development (part I: definition of the objectives development of forecasting and planning of human development)", *Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, vol. № 3 (35).

21. Shynkariuk, O.V. and Sihajov, A.O. (2016), "Institutionalization of the leading elements of the mechanism of state regulation of regional human development (part II: financing human development)", *Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, vol. № 4 (36).

22. Ostrovets'kyj, V.I. (2016), *Public Finance of Ukraine in the context of decentralization: tax revenues*, *Ekonomika promyslovosti*, vol. 2.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2017 р.